

B I U L E T Y N

PAŃSTWOWEGO INSTYTUTU KSIĄŻKI

Ł Ó D Ź

6. X. 1947

R. 1 _____ Nr 1

TOK I WYNIKI PRAC INSTYTUTU 1946/47

Dnia 22.III.1946 r. Prezydium Krajowej Rady Narodowej zatwierdziło dekret powołujący do życia zakład naukowo-badawczy pod nazwą: „Państwowy Instytut Książki”¹. Podlega on Ministrowi Oświaty działającemu w porozumieniu z Ministrem Kultury i Sztuki.

Celem Instytutu jest prowadzenie badań naukowych dotyczących książki, bibliotekarstwa, księgarstwa i czytelnictwa; gromadzenie i opracowywanie, udostępnianie i ogłaszanie wszelkich materiałów w tym zakresie; planowanie i popieranie podobnych prac w innych instytucjach; udzielanie informacji bibliograficznych we wszystkich dziedzinach piśmiennictwa; kształcenie sił i poradnictwo fachowe; wreszcie — stosowanie osiągniętych wyników dla praktycznego udoskonalenia książki jako społecznego czynnika kultury.

Stałą siedzibą Państwowego Instytutu Książki ma być Warszawa, lecz wobec braku miejsca w stolicy powstał on tymczasowo w pobliskiej Łodzi, zwłaszcza, że jej Uniwersytet posiada jedyną w Polsce katedrę bibliotekoznawstwa. Po wstępnym okresie realizacji ustrojowej rozpoczął Instytut 20 września 1946 r. faktyczną działalność².

¹ Dz. U. R. P. Nr 12 poz. 78.

² Zob. Łysakowski Adam: „Pierwsze wieści o Państw. Instytucie Książki.”—Bibliotekarz. R. 13. 1946 nr 11/12 s. 226-229.

Wiele wysiłków w tym pierwszym roku nowej placówki pochłonęła strona administracyjno-gospodarcza, nastrożająca trudności przede wszystkim z powodu braku odpowiednich pomieszczeń. Rektorat U. Ł. użył wprawdzie Instytutowi czasowo skromnego lokalu przy Bibliotece Uniwersyteckiej, jednakże jest on już niewystarczający. Brak zaś mieszkań dla pracowników uniemożliwił sprowadzenie z innych miast starszych bibliotekarzy o gotowych i wysokich kwalifikacjach, wobec czego organizacja Instytutu oparła się głównie na miejscowych siłach naukowych młodszych.

Notyfikację Instytutu oraz nawiązanie współpracy przeprowadzono drogą komunikatów do bibliotek, księgarń i pokrewnych instytucji w kraju i za granicą, poza tym wiadomości o utworzeniu P. I. K. podano w prasie krajowej i zagranicznej i w radio¹, a sprawozdania ustne składano na zebraniach Rady Książki oraz Związku Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich.

Zadania P. I. K. ułożone w trzech działach: dokumentacji i informacji, prac badawczych, prac stosowanych—wykonuje się bądź bezpośrednio na miejscu, bądź przez osoby współpracujące na terenie całego kraju.

I. WYDZIAŁ DOKUMENTACJI I INFORMACJI:

1. Centralna Biblioteka Księgoznawcza składa się z dzieł z zakresu najszerzej pojętej nauki o książce i z dzieł innych zawierających większe rozdziały poświęcone zagadnieniom książki. Zgromadzono ok. 9.000 wol., w tym ok. 3.000 katalogów księgarskich. Nabytki pochodzą: z kupna 36%, z daru 17%, z wymiany 3% oraz z księgozbiorów zabezpieczonych 44%. Zasób czasopism bieżących liczy ok. 100 tytułów. Zbiory są udostępniane pracownikom naukowym i osobom interesującym się zagadnieniami księgoznawczymi.

2. Teki dokumentacyjne bibliotek i zakładów wydawniczo-księgarskich obejmują materiały dotyczące ich ustroju i działalności, jak sprawozdania, regulaminy, okólniki, wzory formularzy bibliotecznych itp.

¹ Odczyt mgr Marii Dembowskiej w ramach Świąta Oświaty 2. V. 1947.

3. Utworzono zbiór wycinków prasowych z zakresu księgoznawstwa; układa się je i nakleja na arkusze według tematów.

4. Centralny katalog dzieł bibliologicznych znajdujących się w bibliotekach polskich informuje o stanie posiadania w tym zakresie. Do tej pory 34 biblioteki nadesłały odpisy swych kart katalogowych w ilości ok. 12.000.

5. Dwie kartoteki bibliograficzne kumulują w układzie alfabetycznym oraz w układzie rzeczowym pozycje z „Bibliografii bibliografii, bibliotekarstwa i bibliofilstwa“ wydanej jako dodatek do „Przeglądu Bibliotecznego“ za lata 1928, 1930-1936. Spisy te będzie się uzupełniać retrospektywnie oraz bieżąco, by dojść do pełnej bibliografii piśmiennictwa z dziedziny nauki o książce.

6. W związku z polskim planem wydawniczym zestawiono dla Naczelnej Dyrekcji Bibliotek kartoteki współczesnych wydawców i księgarzy polskich.

7. W tym samym celu powstaje kartoteka polskich wydawnictw powojennych na podstawie materiałów Instytutu Bibliograficznego w Bibliotece Narodowej, Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk oraz Związku Księgarzy Polskich.

8. Słownik historyczny polskich pracowników książki objął dotychczas ponad tysiąc nazwisk; P. I. K. współdziała z redakcją „Polskiego Słownika Biograficznego“.

9. Tworzy się Muzeum Książki i Bibliotekarstwa, które gromadzi: pomniki rozwoju pisma, wytwory drukarstwa ważne dla dziejów książki pod względem wydawniczym lub typograficznym, osobliwości książkowe, widoki gmachów i wnętrz bibliotecznych, ekslibrisy, wzory sprzętów i pomocy bibliotecznych, jak pudła i klamry katalogowe, oprawy itp.

10. W dziedzinie dokumentacji ogólnej obejmuje Instytut za wiedzą Rady Książki rolę polskiego ośrodka krajowego. Pierwszą pracą na tym polu jest uzgadnianie i popieranie bibliografii bieżących specjalnych, w zakresie różnych gałęzi piśmiennictwa i poszczególnych zagadnień.

11. Porad bibliograficznych udziela się ustnie i na piśmie, zestawiając materiały dotyczące różnorodnych tematów według napływających kwerend.

12. Zgromadzone dublety i uzyskane nakłady dzieł księgoznawczych rozprowadza P. I. K. pomiędzy biblioteki w kraju; nakłady wysyła także za granicę.

II. WYDZIAŁ PRAC BADAWCZYCH:

1. W porozumieniu z Departamentem Oświaty Dorosłych w Ministerstwie Oświaty opracowuje się przewodnik lektury obywatelskiej przeznaczony dla celów samokształceniowych.

2. W toku jest praca nad słownikiem tematów katalogu przedmiotowego, jako dopełnienie praktyczne ogłoszonych już badań teoretycznych i metodycznych.

3. Podjęto studia nad słownikiem wyrazów bibliotekarskich i księgoznawczych, biorąc pod uwagę materiały gromadzone przez kilku pracowników z poza P. I. K.

4. Przystąpiono do rozważań nad kompozycją i układem graficznym rzeczowej bibliografii specjalnej.

5. Instytut zestawia sprawozdania na temat książki z czasopism krajowych i recenzuje księgoznawcze czasopisma zagraniczne, które napływają w liczbie ponad 40¹.

6. Inicjując sporządzanie wypisów z dzieł niebibliologicznych zawierających wzmianki o książce, uwzględniono polskie pamiętniki historyczne, współczesną polską literaturę piękną oraz literaturę grecką i rzymską.

7. Pierwszym wydawnictwem Instytutu jest „Bibliografia Bibliografii i Nauki o Książce“ za I kwartał 1947 r. w opracowaniu Heleny Lipskiej. Ciąg dalszy w toku. Przygotowuje się też bibliografię retrospektywną za lata 1937—46. W druku jest publikacja mgr K. Swierkowskiego pt. „Dziesięć wieków książki“. W planie — „Teoria bibliografii“ prof. St. Wierczyńskiego.

8. Z zachęty P. I. K. podjęli indywidualni autorowie pracę nad stanem badań w zakresie poszczególnych dziedzin księgoznawstwa i inne studia. Udzielono kilku subwencji na wykonanie prac bibliologicznych.

¹ Zob. „Sprawy wydawnicze w czasopismach“. — Bibliotekarz. R. 14. 1947 nr 7/8 s. 120-123.

9. Utrzymując współpracę naukową w dziedzinie księgoznawstwa, pracownicy Instytutu brali czynny udział w konferencjach i zjazdach urządzonych w Polsce w sprawach: literatury dziecięcej, popularyzacji wiedzy, planów wydawniczych, badania czytelnictwa, bibliotek miejskich, nadto w obradach Rady Książki. Na XVII konferencję Międzynarodowej Federacji Dokumentacji (F. I. D.) w Bernie w sierpniu br. wysłano referat dr Heleny Hleb-Koszańskiej pt. „L'Institut Scientifique du Livre“.

10. Nawiązanie łączności z zagranicą dało w wyniku kontakty naukowe z instytucjami bibliologicznymi oraz otworzyło dopływ obcego piśmiennictwa drogą daru i wymiany. Zgłaszane z zagranicy do Instytutu kweryndy świadczą o niezbędności centralnego ośrodka informacji.

III. WYDZIAŁ PRAC STOSOWANYCH:

1. Zorganizowana za zgodą Ministerstwa Oświaty Bibliotekarska Komisja Normalizacyjna, złożona z 26 członków (przedstawicieli bibliotek z całej Polski i innych znawców), przygotowuje normy ustrojowe, funkcyjne i materiałowe. Na konferencji 22—23. IV. omawiano tok prac i uchwalono wzory kart akcesyjnych i katalogowych w dziale czasopism². Dalszą działalność prowadzi się w porozumieniu z Polskim Komitetem Normalizacyjnym przy Prezydium Rady Ministrów.

2. W ramach ogólnopolskiego planu wydawniczego Instytut podjął się analizy potrzeb z punktu widzenia czytelników — odbiorców książki; w tym celu rozsyła ankietę do poszczególnych bibliotek.

3. Na życzenie Ministerstwa Oświaty opracował P. I. K. program czteroletniego liceum bibliotekarsko-księgarskiego. Przygotowuje się konferencję dydaktyczną w sprawie szkolnictwa fachowego.

4. W zakresie pomocy dydaktycznych gromadzi się zbiór podstawowych podręczników bibliotekarskich

² Zob. Bibliotekarz. R. 14. 1947 nr 5/6 s. 96-97.

(po 30 egz.), aby je wypożyczać słuchaczom kursów. W opracowaniu są tablice różnych układów klasyfikacyjnych.

5. P.I.K. opiniował niektóre projekty rozporządzeń normatywnych i instrukcji bibliotekarskich, nadesłane z Naczelnej Dyrekcji Bibliotek Ministerstwa Oświaty.

6. Udzielane są stale fachowe porady w zakresie organizacji pracy bibliotekarskiej.

7. Zwrócono się do redakcyj czasopism polskich w sprawie ogłoszenia rocznych spisów rzeczy.

8. Doceniając ważność mikrofotografii w życiu książki nabył P. I. K. aparat do odczytywania mikrofilmów. Przewiduje się również ich produkcję dla ochrony i rozpowszechniania zabytków bibliotecznych.

Takie są wyniki działalności Państwowego Instytutu Książki w pierwszym trudnym roku. Powinny one potwierdzić potrzebę istnienia centralnego zakładu naukowo-badawczego w dziedzinie bibliologii.

P. I. K. publikuje Biuletyn naukowymi niezależnie od po pracy bieżącej, które od r. 1946

1. Program prac Instytutu, 2. Organizacja Bibliotekarskiej Komisji Normalizacyjnej, 3. Zakup zbiorów dla Instytutu, 4. Utworzenie Biblioteki i Muzeum Instytutu, 5. Centralny katalog bibliologii.

Adres wydawnictwa: Państwowy Instytut Książki. Łódź, ul. Narutowicza 59a.

BIBLIOTEKA
UNIwersytecka
Gdańsk

NB.4/2